
Hidas Judit

NEM VÁRT ÖRÖKSÉG

REGÉNYRÉSZLET

Május végén, egy vasárnap délután apámat a hálószobában fekvé találtam. Csukva volt a szeme. Néztem a takaró alatt kirajzolódó hosszú, vékony testet, amelynek feloldódott a kontúrja a körülötte lévő anyagokban. Szinte elnyelte a matrac. Olyan volt, mintha már félig a föld alatt volna.

– Ma egyáltalán nem tudott felkelni. Egész éjszaka kiabált a fájdalomtól – mondta Olga.

Apának ekkor már naponta hullámzott az állapota.

Amikor felébredt, Olga kivette alóla a piszkos pelenkát.

– Nem lesz semmi gond – súgtam neki, és kicseréltem a fején a borogatást.

Zihálva vette a levegőt, a tekintete riadt volt, minden mozdulatomat követte. Néha felsóhajtott, majd nyelt egyet, próbálta visszatartani a könnyeit. Gyakran sírt, amióta beteg lett.

Olga betett a hóna alá egy hőmérőt. Ismét lázas volt.

– Nagyon sötét a vizelete – mutattam arra a kevés sárga lére, ami a zacskóban volt.

Olga megvizsgálta a katétert.

– Valami nem stimmel – mondta, és kétségbeesetten rám nézett. – Hétevége van, mit csináljak?

Elővettem a telefonom.

– Kit hívsz? – kérdezte.

– Van egy orvos barátom, talán tud segíteni.

Kicsöngött, de az orvos nem vette fel.

– Hívjuk fel a körzeti orvost – javasoltam ekkor.

– Nem lehet ilyenkor zavarni.

– Ne viccelj!

Olga nagy nehezen odaadta a doktornő mobilszámát, amit eddig féltékenyen őrzött előlem. A körzeti orvos felvette, és azt mondta, néhány óra múlva kiküld egy ápolót.

– Az még rengeteg idő – mondta Olga aggódva, és tárcsázta az urológiát, ahol apám hólyagproblémáit kezelték.

Az orvosa ugyan nem volt bent, de a helyettese azt javasolta, hozzuk be apámat.

– Minek rángatni, ha kijön az ápoló? A körzeti orvos szerint csak a katéterrel van a gond – jegyeztem meg.

De Olga már tárcsázta a mentősöket, aztán fontoskodva jött-ment, öszszepakolt pár holmit. A mentő félóra múlva érkezett meg, az ápolók gyakorlott mozdulatokkal emelték át apát egy hordágyra, és már siettek is kifelé.

– Jössz velünk? – kérdezte Olga a kulccsal a kezében.

Kelletlenül felálltam a fotelból, és elindultam kifelé.

– Nem értem, miért kellett ez. Már így is nagyon gyenge – morogtam.

– Én a legjobbat szeretném neki.

– Mert én nem?

– Ne most vitatkozzunk ezen – mondta, és elsietett.

*

– Megőrülök ettől a nőtől. Mindenben diktálni akar – panaszkodtam anyámnak, miután apámat hazaszállították a kórházból, ahol végül kiderült, csak a katétercsövet kellett a helyére tenni.

Apa a kórházban elkezdett félrebeszélni, és napokig nem voltak tiszta pillanatai.

– Mondtam neked, hogy vigyázz azzal a nővel – jegyezte meg anyám.

Letette a kezében lévő vizes zoknikat, és komolyan rám nézett.

– Arról beszéltél már apáddal?

Elkaptam róla a szemem.

– Ezt neki kell felhozni...

– Az a te jogos jussod.

– Tíz éve együtt élnek.

– Én pedig húsz évig voltam a felesége, és a váláskor aljasul elbánt velem. Ráadásul te magad mondtad, hogy szakítani akartak, mielőtt apád beteg lett.

– Rendben, beszélek majd vele – ígértem neki.

De anyámnak nem volt ennyi elég. Azzal riogatott, hogy apám át fog verni, és a hátam mögött összefognak Olgával, hogy kisémmizzenek. Azt hajtogatta, hogy naiv vagyok, ha azt hiszem, bárki meg fogja hálálni a jószágomat. Aztán hosszas litániába kezdett arról, hogy az én generációm mennyire elkorcsosult, és nem csoda, hogy itt tart ez az ország, mert a magamfajta elpuhult értelmiségi képtelen bármiben határozott álláspontot képviselni.

– Akkor küzdjek én azért, hogy Olga legyen kisémmizve?
– Ne forgasd ki a szavaimat! – mondta sértetten.
Becsattogott a papucsában a fürdőszobába. Kapkodva válogatni kezdte a szennyest. Utánamentem, megálltam a fürdőszobaajtóban.
– Nem hagyjuk inkább abba...? – kérdeztem megtörten.
De ő rendületlenül dobálta ki a szennyest a kosárból.
– Apa, apa, apa! Folyton csak ezt hallgatom. Sosem vagy itthon, nem tudok rólad semmit – hadarta.
A földhöz vágta a kezében lévő ruhákat.
– Miért nem veszed már észre, hogy apád ma is ugyanaz a szar alak, mint régen?
Az arca vörös lett a gyűlöletből. A szeme kidülledt, nyál fröccsent a szájából. Olyan volt, mint egy mesebeli boszorka.

*

Néhány napi gondolkodás után mégis rászántam magam, hogy beszéljek apával. Június eleje volt, az állapota folyamatosan romlott, már morfi-umtartalmú gyógyszert is kapott.

– Gyere csak, úgylis akartam beszélni veled – mondta, mikor felhívtam. Először megkönnyebbültem, de aztán aggódni kezdtem, vajon ő mit szeretne tőlem. Mi van, ha épp most készül bejelenteni, hogy mindent Olgára hagy, amiért rossz gyerek voltam, és éveken át felé se néztem?

Másnap délután eljöttem az iskolából, buszra szálltam, és húsz perc múlva ott álltam a háza előtt. Olga nyitott ajtót. Táskás volt a szeme, mély barázdák szántották az arcát. Most még önmagához képest is rosszul nézett ki. Beléptem a lakásba, apám az elektromos fotelban ült. A lábán ott pihent a macska.

Kikandikált a lábszára a pizsamából, amelyen a bőr már csak hárttyavékony réteget képezett. A testéhez képest aránytalanul nagy és puffadt volt a feje, a hasa akkora, mint egy terhes kismamáé. Sűrű, fekete szakáll, amelyre régebben férfiassága legékesebb jeleként tekintett, ősz volt és kopott.

– Ma sikerült kiülnöm – mosolygott rám halványan.

Csontos kezével az ölében lévő macskát simogatta. Leültem mellé.

Olga teát töltött mindhármunknak. Szürcsöltem a forró italt, és vártam, hogy Olga magunkra hagyjon. De nem ment ki a szobából.

– Miről akartál beszélni? – fordult hozzám apa.

– Előbb mondd te nyugodtan – vágtam rá elpirulva.

Kortyolt egyet a teából.

– Lassan beszélünk kellene egy-két dologról – közölte, és megkérte Olgát, hogy ő is üljön le mellénk.

Apa hangja fátyolos és rekedt volt. Lélegzetvisszafojtva hallgattam. Azt mondta, sokat gondolkodott, hogyan kellene a dolgokat igazságosan elrendezni. Elsőként azt kérte, hogy Olga még használhassa a lakást.

– A nyaraló a tiéd lenne, Eszter, három év múlva a lakás is. A pénz kétharmadát Olga kapná, a többit te, de a lakás nagyon sokat ér – nézett rám.

– Rendben.

Előhúzott egy kulcsot az inge alól, amely a nyakában lógott.

– Tudod, hova való, ugye? – kérdezte.

Felálltam, és a konyhából nyíló kicsi kamrába mentem. A széfet utoljára gyerekkoromban nyitottam ki, amikor még itt laktam vele. Akkoriban a nappaliban lévő csillárról kellett a kulcsot levenni. A kamrában elhúztam a széfet takaró kosarat, a kulcsot beillesztettem a zárba, kétszer elfordítottam. Olyan ismerős volt a mozdulat, mintha tegnap csináltam volna utoljára. Kivettem az ékszereket, a papírokat és azt a négy vastag köteg bankjegyet, amit odabenn találtam.

Apa elzavarta a macskát az öléből, amikor visszaértem. Már nem bírta tartani. Letettem a pénzt és a széfben lévő holmikat a mellette álló kisasztalra. Az egyik karjára támaszkodva kissé oldalra fordult, turkált a nyakláncok, fülbevalók, gyűrűk és órák között, aztán visszapólt a szék támlájára. Rutinosan pergetni kezdte a bankjegyeket, majd átnyújtotta nekem a pénz egy részét.

– Ez a tiéd, számold meg! – mondta.

Elvettem a vastag köteget, és a táskámba süllyesztettem.

– Vidd be a bankba! – javasolta apám.

Megfogta a kezem. Jólesett az érintése. Ismerős volt, otthonos.

– Visszatennéd a többit? – kérte Olgát.

– Mit akartál kérdezni? – fordult hozzám ismét, amikor egyedül maradtunk.

– Nem érdekes – válaszoltam, és simogatni kezdtem a kezét.

Sokáig ültünk így, csendben. Most nem volt ebben semmi kínos. Nem feszengtünk, nem akartuk áthidalni a némaságot, minden magától értetődő volt.

– Annak idején, amikor anyának cége lett, féltékeny voltál rá, ugye? – kérdeztem váratlanul.

– Nem, dehogya... – nézett rám zavartan. – Csak anyád nagyon megváltozott. Idegesített az állandó felhajtás. Folyton új kocsit, új lakást, új ruhákat akart, soha semmi nem volt neki elég.

A hangja fátyolos volt, bizonytalanságról árulkodott. Nem tudott igazán meggyőzni.

– És a tanítás, a tudomány? Miért nem próbáltad meg újra valamelyik egyetemen? – kérdeztem tőle.

Még jobban zavarba jött.

– Megkerestem pár embert annak idején...

– És?

– Egy darabig hitegettek, aztán nem lett az egészből semmi. Nem volt kedvem a nulláról újrakezdeni – válaszolta.

– Sosem mondtad.

– Jobb nem beszélni bizonyos dolgokról – meredt maga elé.

– Pedig talán mindenkinek könnyebb lett volna.

– Talán – vont a vállát, és behunyta a szemét, hogy pihenjen.

Hallgattunk egy darabig.

– Emlékszel, amit tavaly karácsonykor mondtál a zsidóságról? – kérdeztem tőle egy idő múlva.

Lassan ismét kinyitotta a szemét. Rám nézett.

– Te megtaláltad a saját válaszod?

Összeráncolta a homlokát, mint annak idején, amikor a múzeumban egy-egy absztrakt tárgyon gondolkodott.

– Sajnos nem igazán – rázta a fejét.

Újra becsukta a szemét. Erőt kellett gyűjtenie, hogy figyelni tudjon.

– Kérdezhetek akkor én is valamit?

– Persze.

Felidézte azt a napot, amikor azt mondtam, hogy nem az apám többé.

– Hogy tehetted? – kérdezte elcsukló hangon.

Lehajtottam a fejem. A padlót bámultam.

– Annyira sajnálom – mondtam halkán.

– Én is. Mindent – válaszolta.

Egymásra néztünk. Megfogtam a kezét. A szája széle legöbült, a szeme fénylett a nedvességtől. Ez volt az első alkalom, hogy bármiért bocsánatot kért tőlem.

– Hogy ment? – kérdezte anyám, amikor hazaértem.
A múltkori összeveszésünk óta ekkor szólt hozzám először.
– Megbeszéltük, amit kellett – mondtam kurtán.
– Remélem, mindent leírtatok – jegyezte meg, majd nagy csörömpölés kíséretében bevágott egy lábost a szekrénybe.
– Anya.
– Bocs, hogy a te érdekeidet védem – mondta, és sikálni kezdte a tűzhelyt. – Ne csodálkozz, ha a temetés után az a nő az orrod alá dug egy végrendeletet, amiben te nem szerepelsz.
– Honnan van benned ennyi gyűlölet? – meredtem rá.
Lángvörös lett az arca. Ismét a tűzhely felé fordult, és minden eddiginél durvább sikálásba kezdett. A következő hetekben egyáltalán nem beszélt velem.

*

Nem sokkal azután, hogy összevesztem anyámmal, arra ébredtem éjjel, hogy úszom a verítékben. Álmomban egy hatalmas polip üldözött, nyálkás csápjai újra és újra utánam nyúltak, miközben próbáltam négykézláb előre jutni az ingoványban. A lábam azonban indákba akadt, amelyek berántottak a mélybe. Éles fogak csattogtak felém. Levegő után kapkodva próbáltam visszajutni a felszínre.

Remegve felkeltem, elindultam a konyhába, de hirtelen megtorpantam. A sötétben mintha megmozdult volna valami. Felkapcsoltam a villanyt, de nem láttam semmit. Kibotorkáltam egy pohár vízért.

Ismerős volt az álom, mégis borzalmasan valós, gyakran tért vissza nedves mocsár vagy tűz perzselte táj formájában, ahol a fényes képek, remegő kontúrok közepén ott voltam én, a kiszolgáltatott áldozat, akit nemsokára meg fognak semmisíteni.

Sokszor tört rám ez az érzés, ha rám ijesztettek, és ilyenkor képes voltam minden előzetes élményemet egy pillanat alatt kétségbe vonni. Már csak egy thriller képkockái peregtek előttem.

Anyámnak sikerült elbizonytalanítania abban, hogy vajon őszinte volt-e az apámmal folytatott utolsó beszélgetés. Féltem, hogy megint becsapnak, tönkretesznek, kisemmiznek, lesöpörnek a pályáról, hogy megint csak jóhiszemű vagyok, és visszaélnék a bizalmammal. Mindenáron el akartam háritani a fenyegető veszélyt. Olyan voltam ilyenkor, mint a nagyanyám, amikor bujkálnia kellett a háborúban, mint az anyám, amikor próbálta kikerülni

apám bántásait. Csak arra tudtam gondolni, hogyan ússzam meg ép bőrrel a rám leselkedő veszélyt.

Néhány nap múlva Olga hívott telefonon. Dolga volt a városban a következő szombaton, és megkért, hogy vigyázzak apámra.

– Egyre többször nincs magánál. Nem lehet már egyedül hagyni.

– Délután kettőkor nálatok leszek – mondtam neki.

Izzadó tenyérral tettem le a telefont, alig vártam a pillanatot, hogy nélküle maradhassak a lakásukban, és fény derüljön mindenre, amire kíváncsi vagyok.

Apa mozdulatlanul, kiterítve feküdt a hátán az elektromos kórházi ágyán, amikor néhány órával később odaértem hozzájuk. Már olyan fájdalmi voltak, hogy csak a kezét tudta megemelni. A többi az ágyba beépített lift mozgatta. A fenekénél felfekvések voltak, a lábfeje a bokánál törölközővel volt megtámasztva, hogy szabadon maradhasson a sarka.

Ekkor is félrebeszél.

– Folyton grillezni akar – mondta Olga, miközben megtörölte apám homlokát egy nedves ronggyal.

Apró mécsesek világítottak mindenütt a lakásban. Olga fekete, ujjatlan, térdig érő ruhát, fekete cicanadrágot viselt. Tolakodó és tapintatlan volt, ahogy előrerohant az időben.

– Adjátok a sajtokat! – nyöszörögte apám.

– Ez van reggel óta. Először azt képzelte, hogy lopják a lakásból a holmiját, aztán azt, hogy meg akarom mérgezni, utána kérte a cipőjét, hogy elmeessen kirándulni. Tegnap még teljesen tiszta volt.

– Nem lesz semmi gond, vigyázok rá – nyugtattam Olgát, és elszégyelltem magam, hogy úgy akartam viselkedni a saját beteg apámmal, mint egy besurranó tolvaj.

Olga már az ajtóban állt, amikor a fejéhez kapott.

– Majd' elfelejtettem... – mondta, és átsietett a másik szobába.

Egy fényképekkel teli dobozzal és egy szalaggal átkötött kis csomaggal tért vissza.

– Ez a tiéd. Érdemes őket elolvasni – közölte velem, és sokatmondóan rám nézett.

– Nem korai még a szortírozáshoz? – kérdeztem.

Nem válaszolt. A nyakába akasztotta a biciklije láncát, felvette sötétbar-na hátizsákját, és távozott.

Benéztem apámhoz a kiszobába, amikor kattant a bejárati ajtó nyelve. Már csendben aludt. Leültem a nappaliban, és közelebről szemügyre vet-

tem a csomagot, amit Olga nyomott a kezembe. Anya két levele volt, amelyeket réges-régen apának írt.

Egymás után bontottam fel őket. Az első levél idején anyám velem volt állapotos, és arra panaszkodott, hogy apa sosincs otthon. Anyám a levelet is azért írta, mert apa elutazott pihenni két hétre. Anya a bocsánataért esedezett, amiért nem tudja ilyen nagy hassal ugyanazt az örömet nyújtani neki, mint előtte. Viszont hálás volt, hogy kevesebbet veszekednek, amióta terhes lett. Azt írta, reméli, hogy a kisgyerek majd közelebb hozza őket egymáshoz.

A másik levél idején már nagyobb voltam. Apa ekkor sem volt otthon. Anya arról írt, mennyire szeretné, ha nem mindig a kislánnyal az oldalán kellene ébrednie, ha apa több időt töltene vele, ha több közös programot csinálnának.

Remegő kézzel leengedtem az ölembe a papírokat. Igyekeztem egyenesen lélegezni, hogy megnyugodjam, de úgy éreztem, szétfeszít az a sok minden, ami bennem van, ha nem csinállok valamit.

Ránéztem az órára, volt még bőven időm. Felpattantam a fotelból, és lábujjhegyen odaosontam apám íróasztalához. Egymás után húztam ki a fiókokat, és módszeresen kutatni kezdtem. Feltúrtam a papírokat, kinyitottam a borítékokat, a mappákat, kiszedtem minden nejlonfóliát, hátha találok valamit, hátha meglelem a bizonyítékot. Azt a bizonyos papírt kerestem kétségbeesetten, látni akartam az iratot, a titkos végrendeletet, amely feketén-fehéren elém tárta volna az igazságot, amiről anyám beszélt.

Magam sem tudtam, hogy valójában az örökség miatt aggódtam-e jobban, vagy bizonytságot akartam szerezni arról, hogy nem tévedhettem ilyen nagyot. Az ember képtelen ekkorát változni, ha apa szar alak volt, most is annak kell lennie, ismételtam magamban újra és újra, a levelekre gondolva. Lehetetlen, hogy a sok titkolózás, a hazugság és a bizalmatlanság egyszer csak nyíltságba és őszinteségbe csapjon át, és már-már azt kívántam, derüljön ki, hogy csak színjáték volt az egész. Akkor végre megnyugodhattam volna, jól tettem, hogy felé sem néztem éveikig.

Áttúrtam mindent, felforgattam az összes fiókot, benéztem a szekrényekbe, a ruhák alá, sőt, még a bőröndökbe is. Talán Olga máshova rejtette, egy titkos részbe, egy rekeszbe, annyi holmi volt a lakásban, hogy lehetett vagy száz helyen. Minden táskát lepakoltam, átkutattam, benéztem a kamrába is.

Muszáj annak a papírnak valahol itt lennie, hiszen anyám megmondta, ettől a nőtől minden kitelik, megfogta az isten lábát ezzel a rákkal, és néhány hónap ápolásért egy életre az ölébe hullt a szerencséje.

De nem találtam semmit.

Kinyitottam a teraszajtót. Nekidőltem a keretnek, becsuktam a szemem. Mélyeket lélegeztem, hátha a friss levegő segít. Láttam apámat fiatalon, ahogy megérinti fölényesen az arcom, ahogy magyaráz a múzeumban, én pedig áhítattal hallgatom. Aztán láttam, ahogy megölelik egymást anyámmal, amikor egyszer az ajtórésen keresztül meglestem őket; láttam anyámat kétségbeesve ülni Klári mamával szemben, ahogy anyám kituszkolja apámat az ajtón, és ráfordítja a kulcsot a zárba, aztán otthon az új lakásban, ahol már nem volt vele senki, és apámat, ahogy kopott, katonai kabátjában beállít hozzánk karácsonykor. Aztán megláttam Olgát. Zsíros, fekete haja copfba volt fogva a tarkójánál; apám vékony, csontos lábát, a bokánál törülközővel megtámasztva.

Mi végre volt az egész? Elment egy élet, és csak ennyi lett a vége. Miért nem lehetett okosabbnak lenni? Ki tudja, talán most is csak a homályban tapogatózunk, és sosem fogunk érteni semmit.

*

Apát egy verőfényes júniusi napon kapcsoltuk le az infúzióról. Két, apró mozdulat volt az egész, ami máskor fel sem tűnik, beolvad a sok ezer tennivaló közé, amit nap mint nap el kell végezni. Most mégis a mindent jelentette ez a semmiség. Utána csendben ültem az ágya melletti széken, és fogtam a kezét.

Fekete lepel borította a bútorokat, amikor másnap visszamentem. Még több mécses égett mindenütt, mint egy templomban. A mi családukban nem volt szokás így gyászolni. Minden olyan idegen volt.

Aztán megláttam Olgát, vörös volt a szeme a sírástól, folyton törölgette az orrát, miközben megállás nélkül intézkedett. Megrendelte a temetést, beszélt a halottszállítókkal, akik nemsokára meg is jelentek. Pár nappal később egyedül ment el a temetőbe a hivatalos papírokat intézni, a saját nevére íratta a sírhelyet, aztán közölte, hogy azt szeretné, ha keresztény pap vezetné a szertartást. Alig tudtam vele lépést tartani, és hiába kértem, döntünk együtt, képtelen volt leállni.

Később a temetésen is mindenki őt sajnálta, ahogy vinnnyogva zokogott a sír felett. Letérdelt a porba, szórta a földet a koporsóra, mintha mindenütt csak az ő fájdalma volna. Istenem, olyan hazugok voltak a könnyei. Hamis volt az egész, akárcsak apa teste, amelyet bárki megnézhetett a ravatalozó mögötti szobában, mielőtt lezárták volna a koporsót. Ez is Olga ötlete volt.

Kiállítani a halottat, mint egy múzeumi tárgyat. De ezt is elfogadtam, sőt, én is bementem, hogy még egyszer lássam.

Olga ott térdelt apa mellett, és olyan hangosan jajveszékelt, hogy ez a mindent betöltő lárma kiszorított mindenkit. Képtelenség volt odaférni, így hát én is messzebről néztem a testet, de nem éreztem semmit. Csak álltam ott, és arra gondoltam, hogy ennek a márványszerű alaknak egyetlen porcikája sem azonos az én apámmal, hiába volt ismerős minden vonása. Egy idegen feküdt előttem, egy hamis utánczat.

Kirohantam a helyiségből, és arra jutottam, hogy valami félreértés történt, és valahol máshol apa talán még életben van. De nem szóltam semmit, csak megálltam a ravatalozó egyik sarkában, amelyet szintén betöltött Olga hatalmas fájdalma. Hagytam, hogy minden menjen a maga útján, ahogy el volt előre rendezve, a keresztény pappal, akihez Olga ragaszkodott, mert azt mondta, apám kedvelte ezt az embert, és ez többet számít, mint az, hogy zsidó-e vagy keresztény. Először egyetértettem vele, bár a család többi tagja fel volt háborodva, és most nekem is olyan távolinak, furcsának tűnt ez a döntés.

Álltam ott egy idegen test fölött, amely már a lezárt koporsóban pihent, hallgattam egy ember imáját Krisztusról, a mennyországról, a feltámadásról és az örök életről, és akkor már tényleg nem értettem, mit keresek itt. Idegen díszletek, idegen emberek vettek körül, talán eltévesztettem az időpontot, gondoltam, és apa temetése valahol máshol zajlik.

Már épp ki akartam rohanni innen is, amikor felemeltem a fejem, és a színesre pingált koporsó tetején megláttam valamit. Az pedig nem volt más, mint az a barna, karimás kalap, amely annyiszor volt a kezemben az utóbbi félévben. Legelőször akkor vigyáztam rá, amikor elvittem őt arra a vizsgálatra, ahol kiderült minden. Izotóppal festették meg belülről az egész testet, és ott a derék- és combkörnyéken olyan ragyogás támadt, mintha belé költözött volna a csillagos ég. És utána már nem volt többé se remény, se kétség.

Csorogni kezdtek a könnyeim. Már nem érdekelt Olga mindent betöltő fájdalma, és nem volt többé idegen a pap mélyen zengő hangja, amely az eget és a földet is megnyitotta. Már csak én voltam és az a szép, barna, nagykarimás, bársony tapintású kalap.

Anyá ott állt mellettem, látta az arcomon a könnyeket. Hozzám ért, meg akarta fogni a kezem. Megdermedtem az érintésétől. Talán jelezni akarta, hogy ő mindig itt lesz velem, holott nem volt, mert az utolsó hetekben, amikor a legnagyobb szükség lett volna rá, egyáltalán nem beszélt velem. Tom-

bolt benne a gyűlölet, megint viaskodott a szörnyel, amely lépésről lépésre falta fel a lelkét. A temetésen pedig úgy akart tenni, mintha ezen az egészen csak úgy túl lehetne lépni.

Elhúztam a kezem, arrébb léptem. Kettesben akartam lenni apával, hogy elmondhassam mindazt, amit sosem voltam képes. De anya nem hagyta, mert úgy érezte, valamiből ismét ki van zárva. Láttam, megfeszül a szája, és legszívesebben nekiesett volna a koporsónak, amiért ez a nagyra növesztett, földöntúli szörny ideáll a lánya és közé, és még a halálában is le akarja őt győzni, amikor már harcolni sem lehet vele.

– Ne hidd, hogy teljesen megváltozott! – visszhangzottak anyám szavai a fejemben ott, a temetésen. – Csak azért ilyen igazságos, mert beteg lett, és kiszolgáltatott. És ha meggyógyulna, ugyanolyan önző despota lenne, mint annak idején.

Sokáig én is így gondoltam, és nem értettem, hogy ez volna a lényeg. Csak azt tudtam, hogy ebben a félévben visszajött minden, ami valaha jó volt vele. Rántott húst enni vasárnap délben, együtt ünnepelni a széder estét, römizni a fotelben, könyvekről, filmekről beszélgetni, ülni csendben, fogni egymás kezét. Ez mind ott volt megint, és ahogy álltam ott, és néztem azt a kopott barna kalapot, hirtelen megértettem, már nem számít, mi lenne, ha, és mi történhetett volna, mert senkinek sincs joga ahhoz, hogy ezt a tökéletlen szeretetet megbírálja, és úgy döntsön, erre egy gyereknek nincs szüksége.

És akkor már azt is tudtam, teljesen mindegy, valóban megváltozott-e, hogy hihetek-e neki, mert a lényeg, amit végül sosem mondtam el neki, hogy már nem érdekel, mi volt régen, ki mit miért tett, és mit nem, ezt már nem fogjuk tudni sosem kibogozni, ettől nem lesz jobb senkinek, mert mindannyian azok vagyunk, akik, ezzel mindenkinek magának kell megbirkóznia.

Csak jó lett volna még együtt nézni a kertben fetrengő macskát, ahogy sütteti a napon a hasát, a mókust, ahogy egyik ágról a másikra ugrál, szerettem volna még a szobájába betámogatni, a karosszékét kényelmesre állítani, leülni, és kicsinek, butának érezni magam mellette, aztán haragudni, ha gonosz, igen, ennél még a gyűlölet is jobb, utálni akarlak, apa, de már ez sem megy, mert csak ez a kopott, barna kalap maradt itt belőled.